

BSB00450, SEEDGUARD: Seed Guardians for Biodiversity, Agrobiodiversity, Ecosystem Services and Climate Adaptation

Activity 1.3. Trainings “Guardians of the Seeds”

Modul 5. Organizarea CSC-urilor și CSB-urilor. Management pentru succesul și sustenabilitatea semințelor





Structura

Introducere

Funcțiile și serviciile multiple ale băncilor comunitare de semințe

Aspecte operaționale ale CSC-urilor

Cum se organizează un CSB

Managementul unui CSC (CSB)

Principalele constitutive ale CSC și CSB

Obiectivele și structurile operaționale ale CSC-urilor și CSB-urilor

Aspecte importante care influențează succesul operațiunilor

Cum poate un CSB să reglementeze accesul și împărțirea beneficiilor pentru semințele pe care le distribuie?

Cum poate un fermier sau un CSB să acceseze PGR din colecțiile formale (instituționale) ex situ?

Cum pot fermierii să decidă cu privire la acordarea accesului la PGR care cresc in situ pe proprietatea lor unor terțe părți?

Introducere

Modalitățile de organizare și gestionare a CSC-urilor și CSB-urilor variază foarte mult. Acestea pot diferi în aceeași regiune, chiar și prin numărul de soiuri tratate, tema de concentrare și stilul de management, abordările aplicate și structura organizațională, structura socială și infrastructura. Unele pot integra eforturile unui număr mic de membri, altele pot implica mai mulți fermieri într-o rețea. Multe CSC-uri și CSB-uri sunt constituite ca asociații, fundații, cooperative sau SRL-uri, dar un procent mare (aproximativ 25%) sunt informale. Majoritatea funcționează non-profit, dar unele generează venituri, care le permit să se dezvolte și să își extindă activitățile.

Pentru fiecare CSC sau CSB este important să se execute o analiză SWOT și să se definească factorii cheie care pot contribui la sustenabilitatea sa.

CSC-urile și CSB-urile sunt de obicei organizații locale la scară mică care depozitează semințe pe termen scurt și deservește nevoile comunităților individuale sau ale mai multor comunități dintr-o anumită zonă. Acest format poate avea o semnificație mult mai amplă, deoarece are ca rezultat consolidarea membrilor comunității, stabilirea de parteneriate și crearea de rețele cu mai mulți actori. În special cu cei din sistemele formale și informale de semințe.



CHI, Asmund Asdal

Economisirea semințelor poate începe cu crearea unui CSC, care se poate dezvolta într-un CSB cu o arie de aplicare și o complexitate extinse, în funcție de complexitatea nevoilor și cerințelor membrilor săi.

Indiferent de format, procesul de înființare și susținere a unei bănci comunitare de semințe include pași care vor fi discutați cu membrii și vor răspunde intereselor, nevoilor, principiilor și practicilor comunității ale CSC sau CSB.



Svalbard seif Photo: CHI, Asmund Asdal

Multiplele funcții și servicii ale băncilor comunitare de semințe



Photo Svalbard

Funcțiile și serviciile băncilor comunitare de semințe pot fi grupate în trei domenii sau activități principale:

1. Conservarea soiurilor locale și tradiționale și restaurarea soiurilor pierdute din zonă

2. Asigurarea accesului și a disponibilității soiurilor de legume la nivel comunitar, încurajarea schimburilor și a producției de semințe de soiuri de legume cultivate participativ

3. Asigurarea suveranității alimentare și a semințelor, exercitarea controlului local asupra conservării semințelor, partajarea cunoștințelor și expertizei în domeniul biodiversității agricole și promovarea agriculturii ecologice.

Este important să se organizeze formate de învățare pentru fermieri – ateliere, demonstrații la fața locului etc.

Subiectele ar acoperi:

- introducerea CSB-urilor

- scopul și filosofia din spatele acestora;

- descrierea detaliată a principalelor funcții și servicii și legătura acestora cu ceea ce CSB poate face pentru comunitate și regiune:

- Probleme operaționale ale CSC-urilor
- Selecția culturilor și colectarea semințelor
- Legumicultorii locali trebuie să discute și să convină asupra speciilor și soiurilor care vor fi alese pentru a fi salvate și conservate. Vor fi acestea doar soiurile locale sau și cele îmbunătățite?
- Numărul de soiuri de legume colectate și conservate în CSB va depinde de specificul local:
 - răspândirea, popularitatea și disponibilitatea speciilor cultivate local;
 - semnificația lor culturală pentru comunitate;

- capacitatea umană și tehnică de a colecta și livra semințele către CSB;
- disponibilitatea resurselor pentru explorarea și colectarea semințelor nu doar în comunitate, ci și în zona înconjurătoare;
- nivelul de înțelegere a valorii resurselor genetice locale și a rolului acestora pentru sustenabilitatea comunității, securitatea și suveranitatea alimentară și atenuarea factorilor climatici negativi; sprijinul necesar pentru promovarea CSB;
- existența unui mediu favorabil.

Considerații importante

Definiția adoptată a unui CSB este o instituție locală, în principal informală, a cărei funcție principală este de a menține, proteja și schimba semințe locale și preferate de fermieri pentru uz local (Vernooy et al. 2015). Trebuie menționat că o organizație locală care produce și vinde semințe ca funcție principală este o întreprindere de semințe și nu poate fi considerată un CSC sau un CSB, deoarece obiectivul său principal nu este conservarea și utilizarea durabilă a PGR. CSC-urile și CSB-urile sunt organizate și gestionate de un grup mic de mici fermieri și grădinari locali. Acestea oferă servicii unui număr mare de structuri similare din cadrul comunității și din afara acesteia. Acționează ca conservatori ai diversității locale acolo unde nu există alte surse pentru accesul la plantele adaptate local.

- CSC-urile și CSB-urile desfășoară activități precum:
 - Creșterea gradului de conștientizare, instruire și furnizarea de cunoștințe
 - Documentarea originii, istoricului, principalelor caracteristici etc. ale soiurilor
 - Furnizarea de informații membrilor lor

- • Colectarea, producerea, distribuirea și schimbul de semințe
- • Schimbul de experiențe cu colegii și inițiative de colaborare
- • Promovarea agrobiodiversității
- • Implicarea și participarea comunității
- • Executarea de scheme de recompensare financiară a membrilor lor
- • Crearea de rețele pentru generarea de soluții la probleme și inițiative politice

Practicile existente demonstrează că CSC-urile și CSB-urile pot avea obiective principale diferite, completându-și celelalte funcții: - unele CSB-uri și CSC-uri pot acorda prioritate conservării semințelor pentru agrobiodiversitate - unele CDB-uri pot prioritiza revitalizarea soiurilor locale pierdute - CSB-urile pot acorda prioritate conservării și accesului și disponibilității diverselor tipuri de semințe și materiale de plantare potrivite pentru diverse domenii agroecologice, în principal pentru fermierii locali. - CSB-urile pot prioritiza semințele și suveranitatea alimentară

Pe scurt, funcțiile și serviciile CSB-urilor pot fi grupate în trei domenii principale:

- ♣ conservare (conservarea soiurilor locale și tradiționale și restaurarea soiurilor pierdute din zonă)
- ♣ asigurarea accesului și disponibilității (oferirea accesului la soiuri la nivel comunitar)
- ♣ promovarea schimbului și producției de semințe
- - asigurarea suveranității alimentare și a semințelor (controlul local asupra conservării soiurilor și semințelor, partajarea cunoștințelor și expertizei privind biodiversitatea agricolă și promovarea agrobiodiversității)

Unele bănci comunitare de semințe combină funcții, de exemplu:

- Conservare + acces și disponibilitate
- Conservare + acces și disponibilitate + semințe și suveranitate alimentară.

Cum să organizezi un CSB

- Există diferențe în modul în care CSB-urile sunt organizate și guvernate, în funcție de situația și circumstanțele locale (conform Reginei Anderson, Institutul Fridtjof Nansen, Norvegia):
 - nivel de bază, fără elemente cheie de guvernare formală (ca în Rwanda și Bolivia)
 - guvernate de un consiliu de voluntari și gestionate ca o rețea de semințe bazată pe numărul de membri (ca în Brazilia, Honduras, Mali, Mexic, Spania, Trinidad, SUA)
 - guvernate de un comitet ales cu planuri operaționale transparente și ghidate de reguli și cadre de reglementare dezvoltate local (ca în Bangladesh, Costa Rica, Nepal, Nicaragua și Zimbabwe)
 - guvernate de o ideologie a accesului liber, open source, suveranității semințelor (ca în Canada)
 - controlate de stat/sectorul public (ca în China și Bhutan)

Potrivit dnei Anderson, majoritatea băncilor comunitare de semințe (CSB) din țările din Sud

au fost inițiate de ONG-uri internaționale sau naționale. În unele cazuri, acestea sunt susținute de guvernele naționale, cum ar fi în Nepal, Uganda și India. Unele bănci comunitare de semințe au fost inițiate de guverne, cum ar fi în Mexic, Bhutan și Africa de Sud, în timp ce altele nu sunt susținute de nicio politică sau instrument juridic, cum ar fi în Sri Lanka. În general, băncile comunitare de semințe nu beneficiază de politici guvernamentale și de un sprijin juridic puternic.

Băncile de semințe ale comunității europene conservă o mare varietate de culturi. Unele bănci de semințe comunitare se concentrează pe un număr limitat (adesea una sau 2-3), altele (în special cele susținute de guvernul național) includ multe culturi. În Europa, culturile protejate de băncile de semințe comunitare includ cereale, cartofi, legume, leguminoase, ierburi aromatice, fructe, viță de vie, nuci, plante ornamentale, plante sălbatice etc. O mare parte din culturile conservate sunt soiurile locale și soiurile cultivate de fermieri. Unele soiuri comerciale, care și-au construit o bună reputație de-a lungul timpului, sunt, de asemenea, îngrijite și conservate.

Primii contribuitori de semințe la băncile comunitare de semințe sunt fondatorii și membrii băncilor comunitare de semințe, precum și fermierii, grădinarii, cultivatorii amatori și amelioratorii cu care aceștia împărtășesc sau fac schimb de semințe. De asemenea, alte bănci de gene pot fi o sursă de material vegetal.

Managementul unui CSC (CSB)

CSC-urile (CSB) pot fi înregistrate oficial (ca ONG), dar foarte adesea sunt informale. Un CSC este gestionat colectiv de către comunitate într-un mod convenit între membrii săi, respectând atitudinile și practicile locale de conservare și utilizarea resurselor genetice vegetale în ferme și grădini mici. În țări precum Norvegia și alte țări scandinave, CSC-urile (CSB) colaborează cu băncile de gene și institutele științifice.

Guvernarea CSC-urilor are ca scop inspirarea și împuternicirea comunității pentru conservarea semințelor și extinderea cultivării soiurilor de legume. Managementul CSC-urilor este responsabil pentru operațiunile zilnice pentru a le susține pe termen lung. Voluntari dedicați sunt adesea implicați în cele mai importante etape operaționale, pentru a partaja eforturile de management și pentru a încuraja spiritul de apartenență al membrilor comunității.

Pentru a învăța cum să gestionezi corect un CSC, se va organiza o instruire personalizată, se vor lua în considerare lecțiile din învățarea prin practică și se vor organiza evaluări inter pares. CSC-urile (CSB-uri) sunt adesea inițiate într-un mod informal, dar, cu timpul, managementul lor aplică abordări mai formale.

1. Mai jos sunt menționate diferite abordări de management:
2. 1. La început nu se aplică un management formal. CSC poate fi condus de părți interesate externe, care numesc un manager, sau de un ONG. Și localnicii, implicați în diversitatea plantelor, pot prelua funcția de management.
3. 2. CSC (CSB) poate fi inițiat ca o afiliere a unei bănci de gene cu implicarea micilor fermieri și a producătorilor de semințe. Apoi, se află sub conducerea și controlul

acesteia (exemplu: NordGen, POM în Suedia etc.). Banca de gene execută un control fitosanitar profesional, monitorizarea calității genetice și a pur

CSC (CSB) este gestionat de voluntari și acționează ca o rețea de semințe, bazată pe numărul de membri. Activitățile de conservare și comerciale sunt conduse de un comitet/adunare locală. Poate fi implicat sprijin extern din partea companiilor private. Sunt prevăzute taxe de membru și venituri din vânzările de semințe (dacă sunt permise de reglementările naționale).

. CSC (CSB) este administrat de un comitet numit încă de la început, la care sunt implicați fermieri locali, bărbați și femei. Aceștia sunt implicați în planificarea operațională și în elaborarea regulilor. Comitetul organizează colectarea, curățarea, uscarea, depozitarea, distribuirea și regenerarea semințelor.

CSC (CSB) este gestionat ca o sursă deschisă și oferă acces gratuit la semințe. Este configurat ca o rețea de voluntari de economisiri de semințe (exemplu: The Norwegian Seed Savers). Uneori poate acționa ca o bibliotecă de semințe și susține schimbul de semințe la nivel mondial.

Costul de gestionare a unui CSC (in situ) voluntar este, în majoritatea cazurilor, destul de scăzut. Acesta include spații de depozitare, echipamente și materiale de susținere a activității. Munca persoanei care operează CSC-ul este de obicei realizată de voluntari sau de o persoană nominalizată local, care ar putea fi compensată din vânzarea de semințe (așa cum se sugerează în proiectul actual). În multe țări, există fonduri de pornire furnizate de guverne sau prin fonduri UE. Asociațiile de fermieri, ai căror membri sunt interesați de

furnizarea de semințe de patrimoniu, pot, de asemenea, finanța înființarea unui CSC (CSB). Pot fi găsite și alte organizații de sprijin.

Va fi foarte benefic pentru CSC-uri să stabilească parteneriate cu diverse părți interesate, cum ar fi banca națională de gene, ministerul agriculturii, administrația locală etc., pentru sprijinirea atingerii sustenabilității.

Pietre de temelie importante ale CSC și CSB

Pietrele de temelie ale unui CSC sau CSB sunt instruirea, învățarea și creșterea gradului de conștientizare. De asemenea, implicarea și participarea localnicilor. Construirea colaborării cu mediul academic și cu băncile naționale de gene, dacă există, este importantă pentru menținerea calității semințelor și a „purității” acestora. Și, în final, publicitatea și prezența în mass-media sunt pietre de temelie foarte importante ale CSC-urilor.

Acțiunile politice și inițiativele de politici, precum și advocacy-ul sunt fundamentale pentru viitorul CSC-urilor și CSB-urilor. Sprijinul reciproc și încrederea dintre membrii CSC-urilor și alți fermieri sunt extrem de valoroase. La fel ca și creativitatea, flexibilitatea și spiritul de inovație, capacitatea de a lua decizii independent și de a le exprima duc la reziliență. Consecvența aparițiilor în mass-media și colaborarea cu organismele publice sunt esențiale. Menținerea contactelor și a schimbului de rețele cu alte CSC-uri și CSB-uri la nivel național și internațional contribuie la învățarea și auto-instruirea membrilor CSC-urilor și a comunității de fermieri și grădinari din zonă, în construirea puterii și a forței.

Întrucât lipsa resurselor financiare ar putea fi un obstacol în calea ambițiilor membrilor CSC, ar trebui elaborat un plan de atragere a sprijinului financiar, care ar trebui urmărit cu consecvență.

Întrucât disponibilitatea resurselor umane pentru a deservi activitățile CAC-urilor și CSB-urilor ar putea amenința dinamica managerială, este important să se acorde atenție asigurării atragerii de resurse umane suplimentare atunci când este necesar.

Trebuie să se efectueze o monitorizare constantă a acțiunilor legale, la nivel intern și internațional, legate de semințe, deoarece unele inițieri legale pot crea dificultăți pentru CSC-uri și CSB-uri

Obiective și structuri operaționale ale CSC-urilor și CSB-urilor

Succesul unui CSC sau CSB inițiat depinde de conștientizarea și înțelegerea comună a membrilor comunității și de factorii cheie de influență, care recunosc nevoia de conservare, asigură accesul fermierilor la semințe și material săditor și sporesc agrobiodiversitatea și admit obiectivele și inițiativa CSC-urilor și CSB-urilor.

Vor exista mai multe etape în demararea CSC:

1. Definiți inspirația pentru inițiativa comunitară. De ce avem nevoie și dorim să avem un CSC sau un CSB? 2. Definiți obiectivele principale și subordonate: revitalizarea, conservarea, punerea la dispoziție a semințelor. Ce dorim să realizăm? 3. Definiți cine vor fi beneficiarii – fermierii, cine sunt membrii CSC și restul membrilor comunității, grădinarii

și cultivatorii amatori din afara comunității etc. 4. Definiți structurile fizice, umane, financiare și de management necesare pentru funcționarea CSB. 5. Definiți factorii de colaborare pentru construirea unui ecosistem de susținere.

Aspecte importante care influențează succesul operațiunilor

A. Aspecte financiare Susținerea financiară a activităților CSC-urilor va reflecta specificul locației și al mediului în care va funcționa. Există o mare varietate de scenarii de urmat. Acestea pot implica fonduri publice, cotizații de membru, contribuții private etc. În proiectul actual, cotizațiile de membru nu sunt prevăzute. Contribuțiile membrilor vor implica voluntariat la început. Ulterior, se poate lua în considerare vânzarea de semințe și oferirea de expertiză prin traininguri pentru nou-veniți. De asemenea, se poate solicita finanțare pentru proiecte - din surse UE și din alte surse.

Experiențele CSB-urilor europene arată că, în unele cazuri, costurile operaționale anuale pot fi de la 1000 EUR (ca în Portugalia și Grecia) până la 100.000 EUR (în unele cazuri, în Franța sau Italia). Unele CSB-uri mari, încorporate în structuri guvernamentale de sprijin, cu activități de distribuție și promovare pe scară largă, pot ajunge la 1 milion EUR pe an.

Cheltuielile CSB-ului sunt destinate infrastructurii (birou, spațiu pentru depozitarea semințelor și echipamentelor), călătoriilor, publicității, managementului, atunci când există o persoană nominalizată pentru a face treaba etc. În majoritatea cazurilor, CSB-ul european se bazează pe membri voluntari pentru a face munca de zi cu zi. Unele CSB-uri angajează personal profesionist.

O modalitate bună este colaborarea cu instituțiile naționale în domeniul conservării, pentru executarea cercetărilor, pentru instruire tehnică și supraveghere. Colaborarea cu ONG-uri la nivel național și internațional în cadrul proiectelor ar putea fi profitabilă din punct de vedere financiar pentru a acoperi activități precum:

- Sănătatea semințelor, a solului și a culturilor
- Gestionarea, producția și reproducerea semințelor
- Evaluarea diversității culturilor, selecția soiurilor și ameliorarea descentralizată și participativă
- Documentație și înregistrare
- Dezvoltare organizațională etc.

B. Guvernanță În primul rând, să introducem conceptul de ameliorare participativă, care ar putea fi util de avut în vedere la construirea CSC-urilor și CSB-urilor. Vă rugăm să ne oferiți linkurile <https://dicoagroecologie.fr/en/dictionnaire/participatory-plant-breeding/> și https://www.researchgate.net/publication/344150825_PARTICIPATORY_PLANT_BREEDING_AN_OVERVIEW

Percepția asupra Ameliorării Participative a Plantelor (APM) este cea a unui cadru de ameliorare, care include colaborarea între amelioratori, mediul academic și fermieri, comercianți, procesatori, consumatori și factori de decizie politică.

Linkurile de mai sus consideră că APM

„.....este un mod colectiv de ameliorare genetică a plantelor care reunește diferite părți interesate, inclusiv cercetători, fermieri, facilitatori etc. Această abordare participativă completează limitele modului de delegare a ameliorării plantelor stabilit după război în Europa, mod în care cercetarea și inovarea au fost delegate de fermieri unui grup mic de profesioniști, amelioratori și companii de semințe.

Mai mult, modul delegativ stabilit a dus la o uniformitate crescândă a culturilor, selectate pentru agricultura intensivă, pe baza inputurilor chimice.

Ameliorarea participativă a apărut astfel din dorința fermierilor de a recupera cunoștințele despre selecție și, prin urmare, de a câștiga autonomie. Aceasta schimbă rolurile printr-o participare activă a fermierilor în toate etapele procesului de selecție. Prin urmare, acest sistem promovează în mod echitabil contribuția fermierului și a cercetătorului. Obiectivele ameliorării participative includ, de asemenea, dezvoltarea de varietăți de populații adaptate la diversele practici ale fermierilor și recrearea unei diversități genetice dinamice care evoluează odată cu variabilitatea mediului său (schimbările climatice, presiunea agenților patogeni...).

Totuși, dezvoltarea acestui mod de selecție este legată de evoluțiile cadrului de reglementare, care până în prezent nu îl include. Într-adevăr, pentru ca un soi să fie recunoscut ca atare și înregistrat în catalogul oficial, acesta trebuie să respecte criteriile „DHS” (Distincție, Uniformitate, Stabilitate). Pe de altă parte, pentru soiurile selectate într-un mod participativ se caută trăsături eterogene și evolutive.

Ameliorarea participativă este o practică care promovează dezvoltarea agroecologiei printr-o abordare ce depășește cadrul științific tradițional și luând în considerare potențialul economic, social și de mediu al unui teritoriu. Într-adevăr, ea încurajează autonomia financiară a fermierilor, promovează un sistem care contribuie la redistribuirea și partajarea cunoștințelor și acționează pentru conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice.

Pășim pe principiul conform căruia governanța biodiversității comunitare și a agrobiodiversității se află în centrul activităților CSC-urilor și CSB-urilor. Acest principiu determină governanța CSB-urilor și devotamentul fermierilor, grădinarilor etc., al cultivatorilor, de a exercita tutela colectivă a PGR.

Structura governanței unui anumit CSB depinde de formatul juridic ales, de maturitate, de circumstanțele locale, de percepțiile sociale și de expresiile culturale (stiluri de viață, tradiții etc.). În CSC-urile și CSB-urile nou apărute, governanța este realizată colectiv de către cei (membri, facilitatori) care sunt implicați direct în activitate. În entitățile mature, cu istorie și experiență acumulate și activități mai sofisticate, o governanță mai complexă pare a fi potrivită.

Majoritatea CSB-urilor din Europa, care sunt înregistrate ca entități juridice non-profit, iau forma unor asociații, rețele, fundații sau cooperative. Trebuie menționat că CSB-urile pot fi și entități comerciale și că există astfel de exemple în Europa. În asociații, pe lângă personalul autorizat să exercite governanța, există un consiliu de administrație și o adunare generală care iau decizii. În mod similar, se întâmplă și în cazul fundațiilor. Personalul de conducere are și el o anumită putere de decizie și își asumă responsabilitatea.

Fonduri fiduciare comunitare

La înființarea unui CSC sau a unui CSB, ar fi oportun să se ia în considerare posibilitatea creării unui fond fiduciar comunitar. Acesta are scopul de a implica și motiva membrii comunității să participe activ la guvernanța și sustenabilitatea CSB-urilor. Fondul va fi, teoretic, conectat la nevoile specifice ale CSB-ului. Rolul său poate fi, de asemenea, acela de a furniza fonduri comunității din fondurile generate din utilizarea resurselor genetice prin mecanisme de acces și partajare a beneficiilor.

Un bun exemplu este rețeaua italiană de semințe și CSB Rete Semi Rurali (RSR), care lucrează pentru a realiza:

- 1) Creșterea angajamentului membrilor față de sustenabilitatea economică a rețelei;
- 2) Lărgirea bazei de susținători individuali, prin îmbunătățirea activităților de informare și comunicare ale rețelei, precum și prin sporirea ofertei de semințe din soiuri și populații de la CSB;
- 3) Înființarea unui fond de sustenabilitate a cărui funcționare este convenită între membri și supravegheată de consiliu, pentru a colecta contribuții de la membri și susținători și a reinvesti în activitățile și serviciile RSR.

Cum poate un CSB să reglementeze accesul și împărțirea beneficiilor aferente semințelor pe care le distribuie?

Tratatul Internațional privind Resursele Fitogenetice pentru Alimentație și Agricultură (ITPGRFA) și Protocolul de la Nagoya reglementează accesul și împărțirea beneficiilor aferente distribuției semințelor.

Adesea, semințele ajung la un CSC sau la un CSB fără un acord formal, dar CSB poate totuși alege să opereze în cadrul ITPGRFA și, prin urmare, să utilizeze Acordul Standard de Transfer de Materiale (SMTA) (vă rugăm să consultați FAO în această privință, <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/e0521161-1b06-4107-8f0f-70b838da908a/content>).

„Este un contract standard care stabilește termenii și condițiile care asigură respectarea prevederilor relevante ale Tratatului internațional la transferul de material genetic vegetal inclus în Sistemul multilateral. Este rezultatul unor negocieri îndelungate. SMTA reglementează schimburile de material genetic vegetal, previne utilizarea abuzivă a acestora și asigură că orice beneficii comerciale care apar sunt împărțite în mod corect și echitabil.”

Termenii și condițiile SMTA nu pot fi modificate în niciun fel, dar acesta conține unele paragrafe și secțiuni care trebuie completate pentru fiecare utilizare. SMTA poate fi compilat online în șase limbi și, dacă utilizatorii doresc, poate fi încheiat și online prin intermediul aplicației Easy-SMTA. Peste 84.000 de SMTA-uri au fost utilizate pentru transferul de material vegetal pentru cercetare, formare și ameliorarea plantelor din 2007 până la mijlocul anului 2021.

ANSM pentru transferuri în scopuri de cercetare/reproducere; dacă materialul este solicitat în scopuri nealimentare/neagricole sau nu se încadrează în domeniul de aplicare al ITPGRFA (de exemplu, o specie care nu este inclusă în anexa 1 sau orice specie solicitată pentru dezvoltarea unui produs cosmetic comercial), CSB ar putea alege să aplice cadrul CBD/Nagoya (dacă țara sa l-a ratificat și a implementat prevederile sale) sau să dezvolte propriile acorduri/contracte private pentru aceste cazuri.

De ce să se utilizeze un SMTA? Un SMTA oferă beneficii importante furnizorului și destinatarului. Acesta poate: să le ofere control asupra distribuției și utilizării materialului; să îi ajute să obțină acces la rezultatele cercetării, atât în scopuri informative, cât și pentru exploatare comercială.

Un exemplu al programului ProSpecieRara elvețian (Elveția) în ceea ce privește accesul și partajarea beneficiilor: Scopul organizației a fost de a facilita și ieftin accesul la semințele din colecția sa. Schimburile dintre membrii rețelei ProSpecieRara se fac fără un acord formal ABS. Cu toate acestea, utilizatorii externi și companiile care doresc să utilizeze soiurile conservate de PSR pentru ameliorare sau cercetare și dezvoltare trebuie să semneze un contract. Pentru amelioratorii de culturi, acest contract este Acordul standard de transfer de materiale (sMTA) din Tratatul internațional privind RPGAA. Pentru amelioratorii de plante ornamentale și pentru scopuri care nu sunt legate de cercetarea în sectoarele alimentară și agricol (de exemplu, pentru cosmetice, medicamente sau arome), se utilizează un contract diferit, care urmează să fie elaborat în comun cu utilizatorul, de la caz la caz.

Procesul de mai sus este implementat practic după cum urmează:

Atunci când un utilizator comandă semințe sau material săditor de pe site-ul PSR (folosind funcționalitatea Variety Finder), acesta poate alege între două opțiuni. Utilizatorul va alege

prima dacă NU intenționează să utilizeze soiul în scopuri comerciale, de ameliorare și de cercetare și nu îl va transmite unor terțe părți în aceste scopuri, ceea ce va duce la eliberarea materialului fără contract formal (ca utilizare directă).

Acesta va da clic pe a doua opțiune în cazul în care soiul este destinat cercetării sau ameliorării, caz în care va fi redirecționat către o altă pagină pentru semnarea unui SMTA. Dacă scopul este cercetarea și dezvoltarea comercială în alte sectoare non-alimentare/non-agricole, utilizatorul va fi redirecționat către o pagină explicativă care descrie modul în care va fi elaborat un contract ad-hoc de acces și utilizare.

SMTA ușor

În cadrul ITPGRFA, este disponibil un instrument IT sub numele de Easy-SMTA, pentru a ajuta utilizatorii să compileze și să genereze SMTA-uri în cele șase limbi oficiale ale Tratatului Internațional, precum și să raporteze SMTA-urile încheiate în conformitate cu instrucțiunile elaborate de Organul de conducere al Tratatului Internațional. Un astfel de instrument poate fi integrat în baza de date de germoplasmă a oricărei organizații, astfel încât să se automatizeze și mai mult generarea și raportarea transferurilor efectuate în cadrul unui SMTA și să se transmită automat către Secretariatul Tratatului. Rețeaua italiană de semințe RSR lucrează la o astfel de integrare în propria bază de date.

O altă distincție relevantă se referă la tipul de materiale. Dar ce se întâmplă cu soiurile sau populațiile pe care fermierii sau asociațiile de fermieri le dezvoltă prin selecție și ameliorare?

Fermierii (sau CSB-urile în numele lor) pot stabili condiții privind utilizarea PGR-ului. În cazul în care fermierii sau CSB-urile nu solicită brevete sau drepturi de ameliorare a plantelor asupra materialelor pe care le-au dezvoltat, aceste materiale vor fi în domeniul public din punct de vedere al proprietății intelectuale. Această lipsă a drepturilor de proprietate intelectuală aprobate public înseamnă că administrațiile publice nu vor recunoaște și nici nu vor proteja monopolul fermierilor asupra soiurilor lor, dar fermierii își pot proteja în continuare drepturile prin controlul/limitarea partajării soiurilor lor. Pentru materialele create de ei înșiși, fermierii sunt liberi să decidă dacă partajează materialul folosind Acordul standard de transfer de materiale (SMTA) al ITPGRFA, dacă adaugă condiții suplimentare la acest acord sau dacă utilizează un contract complet diferit.

Multe CSB-uri europene au stabilit un anumit grad de reguli privind accesul și partajarea beneficiilor pentru distribuirea și schimbul de germeni între membri și utilizatori externi. Un studiu realizat în rândul CSB-urilor europene de către proiectul DIVERSIFOOD a raportat că aproximativ jumătate dintre inițiative au rezervat anumite drepturi sau servicii pentru membrii sau participanții care sunt implicați activ în CSB. Accesul la semințe sau material de înmulțire, precum și la datele asociate, este acordat numai sau cu prioritate acelor grupuri speciale, care sunt de obicei formate din fermieri și grădinari amatori și apar ca „utilizatori direcți”, neimplicați în experimente, instruire sau cercetare formale și nici în nicio dezvoltare comercială bazată pe semințele obținute.

Acest tratament preferențial este adesea conceput ca un mijloc de a obține un anumit sprijin economic prin calitatea de membru sau afiliere. Cu alte cuvinte, nu este determinat de o încercare de a „privatiza” resursele deținute, în special cele care sunt în mod clar în domeniul public, cum ar fi soiurile locale și soiurile vechi. În practică, CSB ține o evidență a destinatarului, a datei tranzacției și a resurselor (tipul și cantitatea) implicate; singurul angajament cerut utilizatorilor este de a returna o parte din semințele primite la momentul recoltării, pentru a realimenta stocurile CSB. Aceasta este de obicei o clauză neobligatorie, care se aplică numai atunci când recolta utilizatorului este suficientă pentru a returna semințele. Unele CSB pot solicita destinatarului să plătească pentru transportul semințelor sau/și să ofere informații despre performanța acestora în contextul local în care sunt cultivate.

Unele CSB-uri mai mari își aliniază politicile la cadrele naționale sau internaționale. Această decizie se ia atunci când CSB-ul colaborează cu numeroși utilizatori diferiți, printre care se numără fermieri și grădinari, precum și organizații formale implicate într-un anumit nivel de cercetare, formare și dezvoltare în domeniul RFAA (de exemplu, băncile naționale de gene). Aceasta permite o mai mare certitudine juridică și legitimitate pentru activitățile de distribuție a semințelor ale CSB-urilor, chiar și în cazul în care se face o utilizare necorespunzătoare a unei resurse transferate inițial de la un CSB și este necesară rezolvarea unei dispute.

Cum poate un fermier sau un CSB să acceseze PGR din colecțiile formale (instituționale) ex situ? Băncile de gene formale (naționale și internaționale) pot ajuta la reintroducerea

semințelor la cerere direct către fermieri sau către mediul lor colectiv, cu cantități foarte mici și cu o selecție strictă a utilizatorilor. Acestea oferă mai degrabă mostre amelioratorilor și cercetătorilor. Cu toate acestea, reintroducerea semințelor pentru utilizare în ferme a fost începută de băncile de gene la începutul anilor 1990. În prezent, băncile de gene înregistrează o creștere a cererilor din partea fermierilor, a conservatorilor de semințe sau a rețelelor CSB, care apar ca utilizatori direcți, pentru reintroducerea soiurilor în cultivare sau pentru cercetare și experimentare participativă în ferme.

Abordările băncilor de gene pentru furnizarea de semințe utilizatorilor direcți Un sondaj realizat în rândul băncilor de gene europene a arătat că majoritatea acestora nu au o politică specifică pentru gestionarea solicitărilor utilizatorilor direcți (70%). Acestea utilizează adesea SMTA într-o formă simplificată. Aproximativ 22% dintre ele nu utilizează un acord de transfer. În ceea ce privește colaborările cu utilizatorii direcți/din fermă, băncile de gene furnizează de obicei cantități minime de semințe utilizatorilor, știind că acestea nu sunt suficiente pentru cultivarea colectivă și utilizarea directă de către comunitățile din fermă.

Unele dintre băncile de gene sunt interesate să facă parte din proiecte inițiate de rețele agricole și comunități pentru multiplicarea semințelor și primirea unor cantități rezonabile pentru distribuție și utilizare imediată.

Unele bănci de gene, precum Centrul Nordic de Resurse Genetice (NordGen), primesc un număr tot mai mare de solicitări din partea fermierilor și grădinarilor în ultimul deceniu. Răspunsul a fost începerea unei colaborări mai intense cu rețelele naționale de conservare a semințelor și băncile comunitare de semințe. A fost dezvoltat un format pentru conservarea și ameliorarea participativă a plantelor, sub forma unei „bănci de gene a

utilizatorilor”, care își asumă sarcinile de multiplicare și distribuție a semințelor, precum și de colectare a datelor privind performanța și caracteristicile semințelor.

Ameliorarea participativă a plantelor (AAP) se desfășoară în câmpul fermierilor, iar selecția și evaluarea soiurilor sunt efectuate în comun de către amelioratorii de plante și fermieri. Aceasta înseamnă că, atunci când astfel de soiuri sunt înregistrate de sistemul național, proprietatea revine și fermierilor și instituției lor implicate în proces. Vă rugăm să consultați <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/40f3b212-8e08-410e-9dae-c92816f68729/content> pe această temă.

Banca națională de gene germană (IPK) consideră că utilizarea directă nu este o prioritate în mandatul său. Cu toate acestea, se străduiește să pună la dispoziția fermierilor și grădinarilor interesați germenui plasmei, solicitând în același timp o taxă fixă pentru a acoperi costurile de manipulare și transport.

CGN olandez evaluează fiecare cerere de utilizare directă și, dacă consideră că este posibil ca utilizatorul să acceseze același material sau un material similar dintr-o sursă mai informală (o rețea de semințe sau un CSB pe care îl cunoaște), poate refuza cererea și poate îndruma utilizatorul către surse alternative.

Pe scurt, rețelele de semințe sau CSB-urile pot sprijini grădinarii și fermierii în primirea de semințe de la băncile de gene prin stabilirea unor relații de lucru cu acestea. Cererile adresate băncilor de gene într-un cadru mai formalizat (prin CSB-uri sau rețele de semințe) pentru reintroducerea, reproducerea, experimentarea, multiplicarea și testarea în exploatație facilitează livrarea de material PGR de către băncile de gene. Colaborarea rețelelor de semințe sau CSB-urilor cu băncile de gene are ca rezultat, de asemenea, un acces mai eficient la semințe și evitarea dificultăților și a necesității de a avea un acord legal cu un utilizator individual, deoarece cererea este tratată colectiv, mai degrabă decât să cadă asupra unui singur fermier sau grădinar.

Cum pot fermierii să decidă asupra acordării accesului unor terțe părți la plante regenerative (PGR) cultivate in situ pe proprietatea lor? Colectarea de semințe, plante sau părți de plante (germoplasmă) pentru a fi utilizate în ameliorarea culturilor, cercetare și conservare, din mediul sălbatic și din câmpurile fermierilor, este considerată o sarcină esențială pentru achiziționarea de resurse genetice pentru conservare și utilizare. Multe dintre culturile majore sunt reprezentate în diversitatea lor genetică în colecțiile ex situ ale băncilor de gene, în timp ce culturile minore și rudele lor sălbatice sunt subestimate. Consultarea cu unele bănci de gene arată că colectarea lor nu are un format sistematic și reglementat. În Europa, cererile de permisiune pentru colectare în țările europene pot implica autorități (naționale, regionale, locale). Mai mult, colecții trebuie să primească o permisiune de la proprietarul terenului unde se găsesc mostrele de plante.

Regulamentul ITPGRFA aplicat colectării PGRFA din Anexa 1 pentru culturile care cresc in situ (inclusiv plante sălbatice, precum și soiuri tradiționale de culturi obținute de la fermieri sau piețe) necesită interpretare, deoarece nu este suficient de clar.

În același timp, sistemul de acces facilitat este conceput să se aplice resurselor aflate sub gestionarea și controlul guvernelor naționale și din domeniul public, indiferent de locul în care se găsesc acestea (ex situ sau in situ/în fermă). Tratatul prevede, de asemenea, că accesul la PGRFA in situ/în fermă trebuie asigurat în conformitate cu legislația națională sau în conformitate cu standardele stabilite de Organismul de conducere.

După cum se știe, Regulamentul European ABS prevede, de asemenea, că până când ITPGRFA va conveni asupra unei politici de acces pentru resursele genetice aparținând culturilor enumerate în Anexa 1 și găsite în condiții in situ, acestea trebuie accesate și utilizate în conformitate cu legislația națională a țării furnizoare și vor intra în domeniul de aplicare al Regulamentului UE ABS (dacă sunt accesate dintr-o țară care este parte la Protocolul de la Nagoya și are o legislație de acces aplicabilă acestor resurse genetice). Colectarea de germeni de pe un teren privat nu este clarificată și nu este reglementată. Cu toate acestea, atunci când un fermier face parte dintr-o organizație colectivă sau un CSB, acesta ar putea primi sprijin și asistență juridică atunci când o bancă de gene sau o altă instituție formală dorește să colecteze germeni de pe terenul său.



Bibliografie

1. Learning from farmer-led access and benefit sharing. Conclusions.
<https://edepot.wur.nl/383197>
2. Conservation of Plant Genetic Resources in China,
<https://www.researchgate.net/publication/379400680> Conservation of Plant Genetic Resources in China

Interreg



Co-funded by
the European Union

NEXT Black Sea Basin



The document is prepared by LP – UBBSLA and translated into Romanian language by AGP, in the frame of BSB00450 SEEDGUARD: Seed Guardians for Biodiversity, Agrobiodiversity, Ecosystem Services and Climate Adaptation

The responsibility for the content of this material is that of the author. The content of this material does not necessarily represent the official position of the European Union. Reproduction is authorized, provided the source is acknowledged, and any changes are indicated.

